

Nr 474

Av herr **Anderberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående vissa statsbidrag på skolväsendets område.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 122 föreslås bl. a. vissa ändringar i grunderna för statsbidrag till byggnader inom det allmänna skolväsendet. Bidragsunderlaget för ifrågavarande statsbidrag föreslås sålunda bli baserat på ett enhetspris av 900 kronor per kvadratmeter nettogolvyta. Enhetsprismetoden avses medföra en avsevärd förenkling av statsbidragsberäkningarna men syftar samtidigt att stimulera till ett nedbringande av skolhusbyggnadskostnaderna. De ändrade reglerna för bestämmande av bidragsunderlaget skall enligt förslaget bli tillämpliga i fråga om varje statsbidragsärende, som ingivits till statens folkskoleinspektör efter utgången av februari månad 1957, kommun dock obetaget att återkalla redan ingivet ärende i och för omprojektering.

Propositionens förslag rörande beräkningen av bidragsunderlaget bygger på de förslag i frågan, som avgivits av allmänna statsbidragsutredningen och sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område. Den försämnade kommittén hade genom särskild expertutredning funnit att ett bidragsunderlag på 1 000 kronor per kvadratmeter nettogolvyta skulle med i medeltal ca 6 % understiga de beräknade kostnaderna för ett antal undersökta företag enligt prisläget per den 1 januari 1956. Om enhetspriset sattes till 1 000 kronor per kvm och inventarieanslaget samtidigt slopades, borde detta — enligt allmänna statsbidragsutredningens mening — i stället kompenseras med en höjning av enhetspriset med 30 kronor per kvadratmeter. Den nuvarande kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner skulle därvid ungefärligen bibehållas. Bidragsunderlaget borde regleras efter ortsindex och byggnadskostnadsindex och därigenom bli värdebeständigt.

De särskilda sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område har anknutits till allmänna statsbidragsutredningens förslag. De har föreslagit ett bidragsunderlag på 1 000 kronor per kvadratmeter nettogolvyta men med den ändringen att enhetspriset anknytes till prisläget den 1 januari 1957 och att särskilt inventariebidrag skall utgå endast till skolverkstäder. Det sammanlagda bidragsunderlaget enligt de sakkunnigas förslag ligger ca 10 % under de hittillsvarande verkliga genomsnittliga kostnaderna.

Båda utredningarna har föreslagit en bidragsformel, som skulle ge vär-

debeständighet åt statsbidraget. Bidragsprocenten, som enligt nuvarande bestämmelser varierar mellan 35 och 80 men som genom bidragskonstruktionen nu i realiteten ligger mellan 35 och 45, borde enligt den sistnämnda utredningen återställas till normalt 50.

Propositionens förslag i fråga om enhetsprismetod innebär att det genomsnittliga bidragsunderlaget skulle komma att nedpressas med ca 19 % under det hittills godtagna. Förslaget innebär vidare att den nuvarande bidragsskalan tills vidare skall bibehållas.

Det torde förhålla sig så, att skolhusbyggnadsstandarden successivt komma att bli högre än vad som är rimligt. Den undersökning härutinnan, som verkställdes av statens byggnadsbesparingsutredning och som delvis föranlett den nu föreslagna hårda nedpressningen av bidragsunderlaget, torde dock icke utan vidare få tillmätas vitsord. Undersökningen har varit mycket begränsad och omfattat endast B 1-skolor, d.v.s. den typ av byggnader, som vad särskilt landsbygden beträffar ända in på 1940-talet regelmässigt var av enkelt slag och inte heller omfattade utrymmen, som senare tillkommit (t.ex. för skolmåltidsverksamhet). Kommunerna kan inte ensamma lastas för att skolhusstandarden nu blivit så hög, att den anses böra radikalt nedpressas. Varje skolhusbyggnadsärende har dock minuttöft prövats först av skolöverstyrelsen och i sista hand av Kungl. Maj:t.

Att i ett enda svep kräva att skolhusbyggnadskostnaderna minskas med ca en femtedel utan att anvisa utvägar för hur detta skall kunna ske är knappast rimligt. Projektering av en skolhusbyggnad är en sak, som regelmässigt drager ut över åtskilliga år. De byggen, som nu efter lång väntan står i tur att få sätta i gång, är projekterade under helt andra förhållanden än de nu inträdda. Det är knappast korrekt gentemot kommunerna att på detta sätt långt i efterhand dekretera en standardsänkning. Särskilt kommer landskommunerna, som endast i sällsynta undantagsfall har tillgång till egen teknisk personal för en snabb omprojektering, att bli missgynnade av den nya given. Det bör dock i detta sammanhang beaktas, att de skatteunderlagsfattigare kommunerna komma att bli särskilt missgynnade av den nuvarande bidragsskalan, som enligt propositionen skall bibehållas. Genom penningvärdeförändringar har denna bidragsskala i stort sett förlorat sin graderande effekt. Praktiskt taget samtliga kommuner ligger nu inom bidragslatituden 35—45 %, och för en kommun med lågt skatteunderlag motsvarar den kommunala kostnadsandelen i ett skolbygge en vida högre utgiftsbelastning än för en mera välbeställd kommun. Om den föreslagna hårda nedpressningen av bidragsunderlaget kombinerats med ett återställande av bidragsskalans ursprungligen avsedda syfte, skulle det hela ha varit mera acceptabelt. Den föreslagna konstruktionen går nu hårdast ut över de minst skattekraftiga kommunerna och kan därför enligt vår mening icke accepteras.

För de ekonomiskt bättre ställda kommunerna torde den ifrågasatta standardsänkningen framstå som alltför hög och orealistisk, och det är därför icke säkert att den får avsedd effekt. Ett exempel på där ett nedpressat bidragsunderlag icke kommit att bli normerande för byggnadskostnaderna finnes i fråga om statsbidraget till ålderdomshem. Det för detta statsbidrag stadgade bidragsunderlaget, 18 000 kronor per vårdplats, är betydligt lägre än vad som vid statsbidragsprövningen betraktas som normal standard. Om man i ett enda slag sänker bidragsunderlaget för statsbidraget till skolbyggnader så kraftigt som i propositionen föreslagits, riskerar man att ekonomiseringseffekten till stor del förfelas.

Allt nu under en kort övergångstid — innan ställning tagits till allmänna statsbidragsutredningens förslag rörande statsbidrag till kommunala anläggningsutgifter — söka nedpressa skolhusbyggnadsstandarden med de metoder, som propositionen anvisar, synes oss mindre lämpligt. Med hänsyn till statsbidraget och den ofrånkomliga återhållsamheten i fråga om investeringar måste det givetvis ankomma på statsmakterna att ange vad som är rimligt i fråga om t.ex. skolhusbyggnadernas byggnadstekniska standard. Men rimligt är att kommunerna får varsel om den som nödvändig ansedda omställningen. Om hittillsvarande procedur för statsbidragsprövningen tills vidare bibehålles, bör det under övergångstiden lämpligen få ankomma på skolöverstyrelsen att med den byggnadstekniska sakkunskap den besitter vid statsbidragsprövningen föreskriva de kostnadsbesparande omdispositioner, som finnes möjliga. För igångsatt men icke färdigställd projektering bör också kommunerna göras underkunniga om vad som komma kan.

Vi anser därför att i avvaktan på ett ställningstagande till allmänna statsbidragsutredningens förslag rörande anläggningsbidrag i allmänhet hittillsvarande ordning bör bibehållas i fråga om statsbidrag för skollokaler inom det allmänna skolväsendet. Statsbidrag till yrkesskolbyggnader bör övergångsvis kunna anslutas till nu gällande regler för skollokaler inom det allmänna skolväsendet. Eftersom det uppenbarligen är önskvärt, att provisoriska skollokaler kommit till stånd i ökad omfattning är det däremot enligt vår mening fullt motiverat att statsbidraget till dylika lokaler nu höjes.

Med hänvisning till vad här anförts hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 122 måtte avslå vad däri föreslagits rörande ändring av grunderna för beräkning av bidragsunderlaget för skollokaler inom det allmänna skolväsendet.

Stockholm den 2 april 1957

Rud. Anderberg
Nils-Eric Gustafsson

Olof Pålsson
Jakob Grym

Carl Eskilsson
J. Kronstrand